

czeństw narodowych” Grecji i pozostałych państw regionu. Stwierdzenie, że polityka bezpieczeństwa Grecji „wykluczała możliwość budowy państwa i społeczeństwa opartych na zasadach wieloetniczności i wielokulturowości” (s. 272), można z kolei odnieść także do polityki innych państw regionu bałkańskiego.

Powyższe uwagi krytyczne nie podważają mojego przekonania, że rozprawa J. Paszkiewicza jest opracowaniem stanowiącym oryginalne osiągnięcie badawcze i wpisuje się znacząco do historiografii polskiej na temat Grecji i Bałkanów w okresie międzywojennym. Praca dowodzi wykorzystania przez autora różnorodnego materiału źródłowego i znajomości historiografii szeregu państw w zakresie prezentowanych zagadnień. Świadczy o jego wielkiej erudycji w wielu kwestiach politycznych, gospodarczych i społecznych Grecji, często bardzo zawiłych. Zaletą rozprawy, obok jej wartości merytorycznej, jest narracja autorska utrzymana konsekwentnie w rzeczowym, syntetyzującym materiał źródłowy stylu.

ANDRZEJ M. BRZEZIŃSKI

UNIwersytet Łódzki*

<https://doi.org/10.18778/1644-857X.12.01.14>

Artur Czuchryta, *Z dziejów klasy średniej w Lublinie. Kupcy branży kolonialnej w życiu gospodarczym i społecznym miasta (1918–1939)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2011, ss. 140.

Nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej ukazała się kolejna praca badacza młodego pokolenia – Artura Czuchryty. Głównym przedmiotem zainteresowań autora jest najnowsza historia Polski, a szczególnie zagadnienia gospodarcze i społeczne Lubelszczyzny¹. Tym razem do rąk czytelników trafiła książka dotycząca rynku wewnętrznego Drugiej Rzeczypospolitej, a właściwie jego specyficznej części – handlu kolonialnego prowadzonego na terenie Lublina. Podkreślić należy, że już sam fakt zajęcia się

* Wydział Filozoficzno-Historyczny, Instytut Historii, Katedra Historii Powszechnej Najnowszej.

¹ Autor recenzowanej monografii, pracownik Zakładu Historii Gospodarczej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, opublikował m.in. pracę *Przemysł rolno-spożywczy w województwie lubelskim w latach 1918–1939*, Lublin 2008.

przez autora tą problematyką zasługuje na aprobatę i uznanie, grono osób zajmujących się rynkiem wewnętrznym i jego rolą w życiu gospodarczym kraju jest bowiem dość szczupłe, a zagadnienie niewystarczająco poznane.

W prezentowanej książce zastosowano układ rzeczowy. Składają się na nią wstęp, zakończenie, cztery rozdziały oraz siedem aneksów. Rozdział pierwszy *Rynek towarów kolonialnych w Polsce* stanowi wprowadzenie do tematyki pracy. Zamieszczono tu krótką charakterystykę rynku światowego w okresie międzywojennym, eksponując handel towarami uznawanymi w nomenklaturze polskiej za kolonialne. Autor zaprezentował więc rynki zbytu dla kawy, herbaty, kakao, korzeni, owoców południowych świeżych i suszonych. Do zestawu tego dodał ponadto ryż. Należy podkreślić, że udział Polski w światowym handlu tych towarów był znikomy i w najlepszym okresie wynosił około 1% ogólnych obrotów. W dalszej części tego fragmentu pracy przedstawiono wielkość i strukturę importu towarów kolonialnych do Polski oraz firmy tej branży działające na terenie kraju. Cechą charakterystyczną była tu duża różnorodność zarówno pod względem wysokości posiadanego kapitału, jak i skali prowadzonej działalności. Ponadto znamieną była postępująca specjalizacja przejawiająca się w ograniczeniu handlu do jednego lub dwóch towarów.

Dalszą część książki poświęcono handlowi kolonialnemu na terenie Lublina. Autor opisał szczegółowo sytuację na lubelskim rynku kolonialnym oraz firmy handlowe działające w tej branży. Przedmiotem jego zainteresowania były kwestie aprowizacyjne, u progu trudnej niepodległości stojące na pierwszym miejscu. Dalej przywóz towarów kolonialnych do Lublina i specyfika tutejszego rynku. Ukazano środowisko lubelskich kupców branży kolonialnej, ich działalność nie tylko na polu handlu, ale także organizacyjnym, gospodarczym i samorządowym. Należy podkreślić fakt dominacji branży kolonialno-spożywczej w handlu lubelskim. Wskazują na to liczby – w roku 1929 firmy tego typu stanowiły nieco ponad 73% ogółu wszystkich firm handlowych Lubelszczyzny.

Rozdział trzeci *Lubelscy kupcy branży kolonialnej jako akcjonariusze i członkowie zarządu Hurtowni Handlujących Towarami Kolonialnymi Spółka Akcyjna w Lublinie* prezentuje początki powstania Hurtowni, skład zarządu i jego działalność, akcjonariuszy firmy, wielkość kapitałów, zyski i straty, zadłużenie oraz problemy i wyzwania stojące przed firmą. Hurtownia wyróżniała się wśród firm branży kolonialnej działających na terenie Lublina, ponieważ

miała wykupione świadectwo przemysłowe pierwszej kategorii i należała do największych firm handlowych na Lubelszczyźnie.

W rozdziale czwartym poruszono sprawy dotyczące działalności Hurtowni i jej pracowników, a więc struktury organizacyjnej, asortymentu sprzedawanych towarów, kontaktów handlowych, pracowników i ich płac. Hurtownia utrzymywała kontakty handlowe nie tylko z firmami krajowymi, ale i zagranicznymi, podejmując próbę pominięcia Gdańska jako pośrednika handlowego. W myśl pierwotnych założeń jej powstanie związane było ze staraniami podjętymi przez kupców chrześcijańskich dążących do założenia firmy broniącej ich interesów, w której mogliby nabywać towary do własnych sklepów i składów. Praktyka handlowa była bowiem inna. Wśród kontrahentów Hurtowni znaleźli się również kupcy i przemysłowcy żydowscy. Pokazuje to wyraźnie jak pragmatyzm gospodarczy pokonywał bariery narodowe i religijne.

Hurtownia, jak wykazał autor, stanowiła przykład aktywności gospodarczej lubelskich kupców branży kolonialnej. Nie ograniczali się oni jednak tylko do tego pola działania. W centrum ich zainteresowań były też inne dziedziny życia społeczno-gospodarczego: samorząd, przemysł i handel, lokalna bankowość, organizacje zawodowe i szkolnictwo handlowe. Świadczy to pozytywnie o lubelskich kupcach branży kolonialnej, którzy wychodzili poza własne środowisko działając na rzecz miasta i lokalnej społeczności.

Niezwykle przydatne uzupełnienie tekstu stanowią aneksy, w których autor zaprezentował listę ważniejszych firm handlujących towarami kolonialnymi w Polsce i firmy tej branży działające w Lublinie oraz wykazy akcjonariuszy, zmiany właścicieli akcji czy salda Kasy Przeworności pracowników Hurtowni Handlujących Towarami Kolonialnymi Spółka Akcyjna w Lublinie. Umiejętnie poczynione zestawienia w doskonały sposób ilustrują zagadnienia opisane w zasadniczej części książki.

Ponadto w pracy znalazły się bibliografia oraz indeks osób. Pewne zastrzeżenia budzi układ tej pierwszej. Artur Czuchryta przeprowadził kwerendę źródłową w Archiwum Akt Nowych w Warszawie oraz w Archiwum Państwowym w Lublinie. Ponadto skrupulatnie przejrzał różnorodne źródła drukowane, w tym międzywojenną prasę specjalistyczną, a także dostępną literaturę. Znalazło to odzwierciedlenie w przypisach. Dlatego niezrozumiały wydaje się zabieg polegający na wyszczególnieniu w bibliografii, w części „opracowania i artykuły” (s. 123–126), wszystkich wykorzystanych artykułów z prasy międzywojennej.

Zastrzeżenia budzi też strona edytorska recenzowanej pracy. W odsyłaczach przypisów zastosowano ciągłość, choć wydaje się, że w każdym rozdziale powinny stanowić zamkniętą całość.

Mimo tych drobnych uchybień należy uznać pracę Artura Czuchryty za godną polecenia zarówno fachowcom w dziedzinie historii gospodarczej i ekonomii, jak i szerszemu gronu czytelników zainteresowanych przeszłością Lubelszczyzny.

MAŁGORZATA ŁAPA
UNIwersytet Łódzki*

* Wydział Filozoficzno-Historyczny, Instytut Historii, Katedra Historii Polski Najnowszej.